

dją się tego zadania po to, aby wskazać na inne możliwe obrazy mogące opisać wzajemną relację między egzegezą a teologią, ponieważ uznał, że pomimo minionych 50 lat od Soboru relacja ta nie jest interpretowana jednoznacznie i w zmieniających się kontekstach niesie to ze sobą ryzyko niewłaściwego jej rozumienia.

Z kilku powodów Kongres ten uznać należy za niezwykle udany, choć pozostawił też uczucie Kongresu, który nie osiągnął celu. Był udany przede wszystkim dlatego, że pozwolił uczestnikom doświadczyć całej różnorodności ujęć i podejść, ale także i wróżliwości w podejmowaniu problematyki związanej z interpretacją Biblii. Po wtóre, główne wystąpienia łączyła logiczna myśl prowadząca stopniowo przez różne obszary refleksji teologicznej oraz odkrywająca przed uczestnikami, w jaki sposób łączą się one z lekturą Biblii.

W jednym jednak Kongres nie osiągnął celu. Uczestnicy po jego zakończeniu nie mogli powiedzieć, że łączy ich ten sam sposób rozumienia soborowego postulatu, by studium Biblii było duszą teologii. Kongres pokazał bowiem, że nie tylko w obrębie egzegezy istnieje wiele sposobów czytania Biblii, ale że również teologia na różny sposób rozumie, co to znaczy słuchać słowa Bożego zawartego w Piśmie. Szczególnie widoczne było to w pojawiających się sporach o to, jaki jest status egzegezy historyczno-krytycznej i egzegezy kanonicznej w obrębie teologii. Czy możliwe jednak będzie tutaj znalezienie jakiejś nowej drogi, która połączy te i inne tendencje w jedną, czy też w uprawianiu teologii należy wybrać któreś z ujęć? Jest to jedno z wielkich pytań współczesnej teologii i nie musi dziwić, że Kongres tego celu nie osiągnął. Odmowną zdobyczą było to, że owe różne ujęcia ze sobą się spotkały i zaistniały w całej polifonii ujęć.

KS. KRZYSZTOF KAUCHA

Instytut Teologii Fundamentalnej KUL

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„TEOLOGIA I NAUKI PRZYRODNICZE”
W RAMACH *MARIAN RUSECKI MEMORIAL LECTURES*
(KUL, 30 XI-1 XII 2015 R.)

W dniach 30 XI i 1 XII 2015 r. odbyła się w KUL ogólnopolska konferencja naukowa „Teologia i nauki przyrodnicze” w ramach organizowanych od 2013 r. przez Instytut Teologii Fundamentalnej KUL corocznych *Marian Rusecki Memorial Lectures* dla upamiętniania śp. ks. prof. dr. hab. dr. h.c. Mariana Ruseckiego (1942-2012). Cykl ten

zainicjowała konferencja „Czym chrześcijaństwo może przyciągnąć w dobie smartfonów?” (2 XII 2013 r.) zorganizowana przez doktorantów Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL działających pod opieką pracowników naukowych tego Instytutu. Kolejna edycja składała się z wykładów gościnnych ks. prof. dr. hab. Wolfganga Klausnitzera z Uniwersytetu Julius-Maximilians w Würzburgu pod tytułem „Prymat papieża” (17 XI 2014 r.) oraz międzynarodowej i ekumenicznej konferencji „Prymat papieski w służbie jedności Kościoła” (18 XI 2014 r.), zorganizowanej przez Instytut Teologii Fundamentalnej KUL, Instytut Ekumeniczny KUL, Komitet Nauk Teologicznych PAN, Komitet Teologii Oddziału PAN w Lublinie i Lubelskie Towarzystwo Naukowe Wydział VI Nauk Teologicznych.

Pierwotny projekt wydarzenia naukowego „Teologia i nauki przyrodnicze” zakładał, by były to dwudniowe wykłady gościnne przeprowadzone przez ks. prof. dr. hab. Michała Hellera dla wszystkich doktorantów Wydziału Teologii KUL i stanowiły okazję do poznania tego wybitnego naukowca i pomoc zarówno w lepszym poznaniu dokonań współczesnego przyrodznawstwa, jak i kompetentnym reagowaniu na wyzwania płynące z *sciences* dla teologii, choćby w postaci tzw. nowego ateizmu i poglądów S. Hawkinga. Projekt nawiązywał do ważnych dokonań naukowych ks. M. Ruseckiego, który precyzyjnie określił relacje między religią a nauką, uzasadnił ich autonomię i wzajemną komplementarność, a także poddał krytyce zapowiedzi zastąpienia religii przez naukę w przyszłości oraz poznania przez nią całej rzeczywistości (*Traktat o religii*, Warszawa: VERBINUM 2007, s. 163-170). Ks. prof. Heller, który niegdyś zaprosił ks. Ruseckiego do wzięcia udziału w interdyscyplinarnym sympozjum, pochwalił ten projekt, jednak nie mogąc przyjąć zaproszenia, desygnował zastępcę – ks. dr. hab. Wojciecha Grygiela z UPJPII w Krakowie, członka Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych, doktora chemii (Binghamton University w Nowym Jorku), doktora habilitowanego filozofii w zakresie filozofii przyrody (PAT w Krakowie) i autora bardzo obszernej monografii *Stephena Hawkinga i Rogera Penrose’a spór o rzeczywistość* (Kraków: Copernicus Center Press 2014), który chętnie się zgodził.

W trakcie prac przygotowawczych ks. Grygiel i piszący te słowa wybrali tematy wykładów, a także literaturę ułatwiającą uczestnictwo: I.G. Barbour, *Mity, modele, paradygmaty*, Kraków: Wydawnictwo Znak 1984; J. Życiński, *Teizm i filozofia analityczna*. Kraków: Wydawnictwo Znak 1985; M. Heller, *Wszechświat i słowo*, Kraków: Wydawnictwo Znak 1991; M. Heller, *Teologia i wszechświat*, Tarnów: Wydawnictwo Biblos 2009; M. Heller, T. Pabjan, *Elementy filozofii przyrody*, Tarnów: Wydawnictwo Biblos 2009; Z. Liana, *Teologia a naukowe obrazy świata*, w: *Wiara i nauka: materiały z sesji naukowej i dyskusji panelowej*, red. J. Mączka, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2010; s. 69-89, A. Anderwald, *Nauki przyrodnicze w procesie rozpoznania cudu*, Opole: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego 1997, s. 41-80. Chcąc włączyć szersze grono naukowców, ostatecznie zmieniono formułę wydarzenia na ogólnopolską konferencję, w czasie której ks. Grygiel wygłosił 6 godzinnych wykładów. Po każdym zaplanowano dyskusję moderowaną przez teologa, zaś całość miała zwieńczyć

debata „okrągłego stołu”. Jako cel konferencji obrano konstrukcję modeli apologii teizmu i fundamentalnych pojęć teologicznych w kontekście nauk przyrodniczych.

Tematy wykładów ks. Grygiela były następujące: „Naukowy obraz świata: teorie – hipotezy – konsekwencje”, „Początek Wszechświata”, „Działanie Boga we Wszechświecie (cuda, Opatrzność, problem zła, „koniec świata”)", „Antropogeneza”, „Geneza religii w kontekście neurobiologii i kognitywistyki”, „M. Hellera i W. Grygiela propozycje apologii teizmu”. Dyskusje były moderowane przez dr Monikę Kacprzak z WSKSIM w Toruniu, o. mgr. lic. Piotra Gruszczyńskiego doktoranta z KUL, ks. dr. hab. Krystiana Kałużę z UO w Opolu, mgr lic. Paulę Rączkę doktorantkę z KUL, ks. dr. hab. Damiana Wąska z UPJPII w Krakowie i ks. dr. Rafała Pokrywińskiego z WSD w Drohiczyne. W ich trakcie teologowie stawiali prelegentowi szczegółowe pytania dotyczące poruszanej tematyki, a także ogólne, dotyczące np. założeń tzw. metody naukowej (*sciences*). Moderatorzy starali się co jakiś czas podsumowywać dyskusje i wyprowadzać wnioski pod kątem celu konferencji. Dwukrotnie doszło do polemiki między samymi teologami, gdy mówiono o naturalistycznej hipotezie genezy religii wysuwanej przez niektórych współczesnych neurobiologów i kognitywistów (jeden z teologów skłaniał się ku niej), oraz o cudzie (ujawniła się rozbieżność w rozumieniu tego pojęcia; niektórzy kwestionowali możliwość cudu jako przekroczenia praw przyrody, akceptując cud w sensie subiektywno-psychologicznym i moralnym; reprezentanci lubelskiej szkoły teologii fundamentalnej, za M. Ruseckim, przypomnieli o personalistyczno-znakowej koncepcji cudu, która nie zakłada przekraczania czy sprzeczności wobec praw przyrody).

Finałem konferencji była dyskusja „okrągłego stołu” o modelach apologii teizmu w kontekście nauk przyrodniczych z udziałem ks. dr. hab. Wojciecha Grygiela, ks. dr. hab. Jacentego Masteja z Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL, ks. dr. hab. Krystiana Kałuży, ks. dr. hab. Damiana Wąska, ks. dr. hab. Jacka Golbiaka z Wydziału Filozofii KUL oraz ks. dr. Rafała Pokrywińskiego i moderującego ks. dr. hab. Krzysztofa Kauchę z Instytutu Teologii Fundamentalnej KUL. Najpierw wypowiadali się paneliści, po czym debatę rozszerzono na wszystkich uczestników konferencji. Większość wypowiedzi dotyczyła metodologicznej odrębności i autonomii teologii oraz nauk przyrodniczych, a także konieczności dialogu między nimi. Ciekawym momentem było pytanie ks. W. Grygiela o metodologiczną charakterystykę teologii, na które teologowie wspólnymi siłami starali się odpowiedzieć.

Chociaż w opinii wielu doktorantów konferencja była trudna, a uczestnikom nie udało się wprost osiągnąć zamierzonego celu (zbyt ambitnego jak na pierwszy raz), to jednak była ona realnym i naukotwórczym dialogiem interdyscyplinarnym i intradyscyplinarnym (teologów z różnych krajowych ośrodków). W jej trakcie próbowano formułować ogólne wnioski i szkicować najlepsze kierunki naukowej refleksji. Obfitowała ona w naukowe „spięcia” dotyczące epistemologicznych podstaw nauk przyrodniczych i teologii, rozumienia natury i nadprzyrodzoności, cudu i genezy religii. Teologowie mogli zapoznać się z warsztatem przyrodników, ich mentalnością i problemami, które

napotykać. Z pewnością teologów zdziwiło miejsce człowieka w naukowym obrazie świata, który to człowiek przez kosmologów został „wyrzucony” poza świat, a przez biologów „pomniejszony” na tle uniwersalnych i ważniejszych od niego procesów biologiczno-ewolucyjnych. Konferencja wykazała, że języki teologii i nauk przyrodniczych są od siebie bardzo oddalone, i że budowa rzetelnej, zrozumiałej dla przyrodników apologii teizmu z wykorzystaniem *sciences* wymaga trudnej umiejętności bycia jednocześnie teologiem i przyrodnikiem, a także filozofem i metodologiem. Taka apologia nie może też obyć się bez odwołania do podstawowych intuicji powstających w zetknięciu się człowieka ze światem i byciu w nim, od których *sciences* zdają się programowo oddalać. Dodać należy, że konferencja „Teologia i nauki przyrodnicze” była pierwszą organizowaną przez Instytut Teologii Fundamentalnej KUL transmitowaną *online*.

KS. RAFAŁ POKRYWIŃSKI

Wyższe Seminarium Duchowne w Drohiczyźnie

SPRAWOZDANIE Z XI ZJAZDU TEOLOGÓW FUNDAMENTALNYCH W POLSCE

W dniach 16-18 września 2015 r. odbył się XI zjazd Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Uczestniczyło w nim ponad 60 profesorów, doktorów i studentów tej bardzo ważnej dyscypliny teologicznej. Gospodarzem był Rzeszów, a konkretnie Instytut Teologiczno-Pastoralny oraz Wyższe Seminarium Duchowne. Jak co roku patronat naukowy objął Komitet Nauk Teologicznych PAN. W tym roku organizatorzy, czyli zarząd STF, postawili przed uczestnikami bardzo aktualne pytanie o islam. Temat został sformułowany: *Islam. Apologia i dialog*. Kiedy w zeszłym roku w Olsztynie wybierano zagadnienie mogące być przedmiotem następnego zjazdu, nikt nie spodziewał się takiego przebiegu wydarzeń społecznych, jaki miał miejsce w ostatnich miesiącach w Europie, w postaci masowego napływu imigrantów, w przeważającej części muzułmanów. Obrady zaplanowano na dwa dni, w których oprócz wykładów i dyskusji był czas na odnowienie więzi towarzyskich pomiędzy teologami, naukowe rozmowy w kularach, przyjęcie w poczet nowych członków, przeprowadzenie wyborów nowego zarządu, podzielenie się stanem rozwoju teologii fundamentalnej w różnych ośrodkach, prezentację książki sympozjalnej z zeszłorocznego zjazdu, możliwość nabycia książek teologicznofundamentalnych opublikowanych w ostatnim roku, a także ubogacenie kulturalne w postaci wyjazdu do Łańcuta i zwiedzania wspaniałego zamku Lubomirskich